

Izšla vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVE TA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravljalni prostori:
2657 S. Lawrence Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawrence Ave.
Telephone, Rockwell 4964

LETO—YEAR XXII. Cena lista je \$2.50. Entered as second-class matter January 28, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., petek, 15. novembra (November 15), 1929. Subscription \$2.50 Yearly. STEV.—NUMBER 269

Polom na ameriških borzah je vedno večji

Vodilna delniška izdanja padajo nižje in nižje ter prinašajo spekulantom vedno večje izgube. Rockefeller spet maši luknje; zagnal je petdeset milijonov dolarjev na trg. Skrahirani magnat jevnonapravne družbe izvršil samomor; dva druga samomora v Chicagu

Rochester, N. Y. — Robert M. Searle, predsednik Rochester Gas & Electric korporacije, je v sredo izvršil samomor. Zadušil se je s plinom. Kakor poročajo, je izgubil milijon dolarjev na borzi.

Chicago. — Herman T. Feigenhauer, 4400 N. Racine ave., poslovodja Capital Flour Mills, Inc., je v sredo izvršil samomor s plinom. Vzrok: velike izgube na borzi.

Arthur Niles, 2060 Powell ave., se je pred štirimi dnevi ustrelil. Njegovo truplo so našli šele v sredo. Sorodniki pravijo, da je veliko igral na borzi.

New York. — Delniške cene na borznem trgu še vedno padajo. V sredo so padle v nove globine. Petsto vodilnih izdanj je padlo povprečno \$30 na delnico. Nekatere delnice, ki so imele visoko vrednost, so padle celo za \$80. V običajni paniki je bilo prodanih približno osem milijonov delnic.

Borzni magnatje v Wall Streetu, prepadeni valed panične situacije, ki se kljub vsem njihovim prizadevanjem nikakor ne izboljšajo, so v sredo konferirali, kako bi ustavili poplavo borze z delnicami, ki dan za dnevom odnašajo milijarde dolarjev v kvotiranih vrednotah. Dogovorilo so se za prvo silo, da morajo vsi borzijski meletarji predložiti vodstvu borze vse podrobnosti transakcij z odjemalci delnic v naprej.

Veliki finančni in industrijski kralji so spet priskočili na pomoč z mašenjem luknj. Tako poročajo, da je John D. Rockefeller ml. kupil milijon delnic svoje oljne družbe po \$50 delnico; založil je torej 50 milijonov dolarjev.

Sovjetski letalci dobili lep sprejem

New York. — V soboto dne 9. novembra so bili sovjetski letalci priča velikih demonstracij, ki so se vršile na Polo Grounds. Demonstracij se je udeležilo 30.000 oseb, po večini komunisti in simpatizirajoči, ki so prišli za to slavnost v New York iz raznih krajev vzhoda.

Na slavnosti je govoril tudi Roger Baldwin, ki je med drugim rekel letalcem: "Ako niste prejeli pozdravov od Ameriške delavske federacije in od National Civic Federation, vam radi tega ni treba biti užaljenim. Amerika počasi priznava sovjetsko Rusijo in njen napredek, kar bo v kratkem priložilo storiti tudi državni department. Svet se polagoma zaveda, da je delavska kontrola strojne tehnike edino zagotovilo, da bo stroj postal suženj človeka in ne njegov gospodar."

Prohibičnik kriv umora; 50 let zapora

Chandler, Okla. — Jeff D. Harris, 65-letni deputizirani federalni prohibičnik, ki je 4. julija t. l. ustrelil farmarja Oscara Loweryja, ne da bi bil našel pri njem kaj pijske, je bil 12. t. m. spoznan krivim in obsojen na 50 let zapora.

Upor zamorcev v Južni Afriki

Cape Town, Južnoafriška unija, 14. nov. — V okrožju Durban so se uprli zamorski domaćini, ki jih vlada prevozi guli z davki. Vlada je poslala 600 mož oborožene policije s lahkiimi topovi in aeroplani v prizadevanje kraja.

Kdor zna, ta zna, kol je rekel Ribniččan

Kompanija prisilila delavce, da prispevajo za Y. M. C. A.

Buffalo, N. Y. — Delavcem, ki delajo v tovarnah Lackawana železnice, je družba odtrgala po tri dolarje od zaslužka. Odtrgano vsoto so morali prispevati v prid Young Men's Christian Association, ki ima podružnice in urade skoraj na vseh progah.

Delavci niso vprašali, da li so pri volji prispevati za to institucijo, marveč so bili enostavno obveščeni, da to store. Tisti, ki so se skušali upirati, se bili obveščeni, da bodo iskali delo drugje, ako niso pripravljeni "prostovoljno" prispevati.

Razlog za forsiranje je najti v dejstvu, da delavci niso organizirani, razen v kompanijski uniji, ki je dekla družbe. Radi tega je med njimi nastala tudi večja nezadovoljnost, posebno v tovarni v East Buffalo.

Y. M. C. A. je na splošno jako konservativna organizacija. V njej imajo glavno besedo podjetniki in jo v mnogih krajih subvencionirajo potom prispevkov in predvsem z nasveti. Ta institucija predstavlja jako važno falango openkapskih interesov.

Ženska organizacija Young Women's Christian Association je na drugi strani veliko naprednejša v socialnem oziru kot je prva. Razlog za ta kontrast je najti v dejstvu, da so na čelu lokalnih organizacij v mnogih mestih ženske in dekleta progresivnih nazorov, česar je nemogoče najti v moški organizaciji.

Domač drobiž

— V Chicagu je umrl 12. t. m. Andrej Kordeš, star 60 let in doma iz Jamnika pri Kranju. Bil je več ko 20 let član društva Slavija št. 1 SNPJ. Umrl je za pljučnico in zapuščal družino.

— V Clevelandu je avto smrtno povozil rojakinjo Jennie Zupančič, voj. Nose, staro 49 let in doma iz Tisovca pri Strugi. Zapuščala soproga, sedem hčera in dva sinova.

— V Pittsburghu je umrl George Fortun, star naseljenec. Zapuščala žena, tri sinove in tri hčere.

— Forest City, Pa., ima slovenskega župana. Izvoljen je bil Martin Muhich na republikanski listi. Dalje sta bila izvoljena Josip Podboj za mestnega odbornika in Matt Kamin za šolskega nadzornika.

— Mr. Svetozar Banovec, naš odlični pevec, se je v sredo pripeljal v Chicagu po opravih in gredeč je obiskal uredništvo Prosve, da nam je povedal o svojih velikih uspehih s koncerti v Pennsylvaniji in Ohlu. Od tu je odhitel v Milwaukee, nakar pojde še ta teden v Barberton, O., kjer je njegov prihodnji koncert.

Delavska banka se združila s privatno

Minneapolis, Minn. — Takajšnja delavska banka, ki je bila v rokah štirih bratovščin železnice, je bila absorbirana po Marquette National banki. Glavna beseda pri upravi banke je imela bratovščina strojevodij, ki se skuša iznebiti svojih bank. Po združenju bodo najbolj prizadeti njeni bančni uslužbenci, za katere ne bo prostora v novi organizaciji.

Butlegarska gostilna na pokopališču

Peabody, Mass. — Te dni je policija odkrila butlegarsko središče v kapeli na pokopališču. Miza za rakve je služila za točilnico in prodajali so dva vrčka piva po 25c. Ko je policija vpadla v kapelo, je našla 13 kvartov pijske na mizi in v kleti pod kapelo je bilo 25 galon piva. V kapeli je bila velika družba moških in deklet; 25 moških in 9 deklet je bilo aretiranih, 20 moških in 15 deklet je pa ušlo.

Enako učno knjigo za vse doželo zahtevajo

Reformo priporoča poslanec Graham

Montreal, Kanada. — V Kanadi obstoja enak sistem v zvezi z izdajanjem šolskih knjig kot v Združenih državah. Vsak šolski odbor izdaja knjige za svoj okraj, vsaj to pravico ima, starši pa morajo plačati račun za ta knjičnin in drag sistem.

K akciji za izdajanje enakih šolskih knjig za vso deželo se je pridružil tudi poslanec George P. Graham. Njemu se gospodarska stran tega vprašanja ne vidi toliko važna. V večjem obsegu se zanima za posledice duševnega obzora šolskih otrok ki je po njegovem mnenju podvrženo provincialnosti radi različne vsebine šolskih knjig.

On urgira okrajne in vladne šolske departamente, da si osvoje nov sistem izdajanja šolskih knjig, ki naj bodo enake za posamezne razrede za vso Kanado. To bi bilo velikega pomena tudi iz gospodarskega in ne samo iz naučnega razloga, ker bi masna produkcija šolskih knjig pomenila znižanje cen najmanj za polovico.

V tem oziru bi bilo potrebno nekaj ukreniti tudi v Ameriki, kjer kaos v zvezi z izdajanjem šolskih knjig gotovo ni manjši kot je v Kanadi. Ta sistem na splošno kontrolirajo veliki izdajatelji šolskih knjig, ki v mnogih slučajih kontrolirajo šolske odbore. Kot marketerska druga stvar, služijo izdajanje šolskih knjig v prvi vrsti privatnim interesom.

To lahko opazijo starši, ki imajo večje družine, ker jih otroci vsako leto in tudi tekot šolskega leta nadlegujejo za nakup novih knjig. Ako so knjige v resnici izboljšane, so pogosto nove izdaje lahko potrebne. Radi tega je tudi cena knjig veliko vprašanje, oziroma bi moralo biti pri vseh šolskih odbori.

Ženska izveleka \$170,000 iz magnata

New York. — Olga N. Edwards, lepa brunetka, je bila 13. t. m. aretirana na obtožbo železnice in industrijskega magnata Nathana L. Amsterja, da je iz njega izveleka že \$170,000 in še vedno zahteva denar. Amster je priznal, da je očenejega otroka in poleg tega ima ženo in otroke. Olga mu je vedno grozila, da pove njegovi ženi, če ne bo plačal. In on je plačeval in plačeval, dokler se ni zdaj naveličal ne glede na posledice.

Nemčija se zanima za menonite v Rusiji

Berlin, 14. nov. — Kakor javljajo listi, se je nemška vlada začela zanimati za krizo menonitskih kmetov nemškega pokolenja, katerim sovjetska vlada odpira izseljevanje iz Rusije. V okolici Moskve tabori okrog 13,000 kmetov, potomcev nemških menonitov in luterancev, ki so se pred več ko sto leti naselili v Rusiji, zdaj pa ne morejo obstati tam, ker jih sovjeti preganjajo versko in gospodarsko.

Vlada naj pomaga ljud konzumentom

Ljudska lobija zahteva, da kongres odpravi davke na potrebščine

Washington. — (F. P.) — Vlada pomoč konzumentom je najnovejša zahteva v Washingtonu. Vlada je sicer navajena pomagati temu in pomagati o nemu, predvsem tistim, ki so pomoči najmanj potrebni. Vedno lajša breme raznim korporacijam in kapitalistom potom carinske zakonodaje in potom subvencij raznih vrst ter z zakoni, s katerimi imajo največje ali edine koristi privilegirani sloji.

Le navadnim konzumentom, tista ogromna masa ljudi, ki gara v tovarnah, rudnikih in producira bogastvo na splošno ter hodi vsakih par let na volične ne da bi vedela kaj, je v Washingtonu in v ameriških zakonodajnih zbornicah izredno slabo zastopana. "Ljudski" zastopniki na njo navadno pozabijo takoj po volitvah. Rezultat tega je, da nosi naš tihi in ponižni konzument relativno največjo butaro vladnih stroškov.

Ljudska lobija, katero je organiziral pokojni senator La Follette in katere predsednik je profesor Dewey, namerava pri prihodnjem sasedanju kongresa dvigniti glas v interesu tega konzumenta. Zahtevala bo, da kongres zniža davke na konzum ali na rane potrebščine in s tem olajša butaro pretežni večini ljudskih mas.

Zahtevala bo, da kongres zniža indirektno davke na potrebščine za poldrugo milijardo dolarjev, kar je po mnenju ljudske lobije potrebno v očigled poročil o dohodninskih davkih. Razbremenjenje ljudskih mas bi pripomoglo do višjega življenjskega standarda, kar pomeni izboljšanje trgovine, več živahnosti v industrijah in izboljšanje delavskega položaja.

Davčno razbremenjenje širokih ljudskih mas za poldrugo milijardo dolarjev bi pomenilo zvišanje dohodkov in večji dohodki pomenijo komednejše in popolnejše življenje. In potrošitev poldrugo milijardo dolarjev več na leto za življenske potrebščine bi gotovo imelo pozitivno vpliv na trgovino in industrijo na splošno.

Ako vlada zniža davke konzumentom, kje naj dobi dohodek za vzdrževanje svojega ogromnega aparata? Ljudska lobija pravi, naj vlada te dohodek dobi s povišanjem davka na velike dohodeke. V svrhu svojega argumenta je analizirala poročila zakladniškega departamenta o dohodkih tistih slojev, ki plačujejo dohodninski davek.

Leta 1927 je imelo 913,597 oseb nad pet tisoč dolarjev letnih dohodkov vsaka. Od teh je imelo nad deset tisoč dolarjev letnih dohodkov 345,897 oseb. Skupni dohodki zadnje skupine so znašali okrog enajst milijard dolarjev ali okrog ene milijarde dolarjev več kot so znašali dohodki 6,371,000 farmarjev. Dohodki te relativno male skupine ljudi so znašali pol milijarde dolarjev več kot je znašal letni zaslužek 8,851,257 tovarniških delavcev.

Bogatini toraj lahko plačajo večje davke. Vprašanje ževda je, ako je ameriška vlada "po ljudstvu in za ljudstvo" in ako bo hotela razbremeniti 99 odstotkov prebivalstva in naložiti večje davčno butaro bogatinom. Velik optimist je tisti, ki misli, da se bo to zgodilo brez večjega boja ali dokler bo na krmilu vlada milijonarjev.

O tem vprašanju bo vseno prišlo do boja v kongresu. Prinekla ga bo pred zbornico mala skupina progresivnih senatorjev, ki se strinja s to zahtavo ljudske lobije. Čas je, da se nekdo požene tudi za nemega in obremenjenega konzumenta. V tem oziru se mpetno prebi-

ZMAGA LABORITOV V OBČINAH ANGLIJE

Angleško delavstvo si osvojilo 117 sedežev

London. — Pri zadnjih občinskih volitvah v Angliji je bila delavska stranka zopet zmagovala. Prišlo je 117 novih sedežev v raznih mestih dežele. Laboritje so odvezli konservativcem 68 sedežev, liberalcem 27 in neodvisneži so izgubili 22 sedežev.

Volitve se niso vršile v vseh mestih Anglije, temveč le v gotovih krajih. Med prvimi mesti je tudi London, kjer so bile volitve le v gotovih predmestjih. V najnovejšem londonskem predmestju Walthamstowu so bili laboritje zmagovalci na celoti, šest po številu. Od ostalih 30 konservativcev in liberalcev ni niti en kandidat zmagal.

Pri letošnjih volitvah so imele ženske kandidatice večjo srečo kot v preteklosti. Kot konservativcem in liberalcem se je slabo godilo tudi komunistom, ki so dobili manj glasov kot pri zadnjih volitvah. Prvič v zgodovini so dobili laboritje kompletno kontrolo nad mestno vlado v Bradfordu.

Za volitve je vladalo veliko zanimanje v vseh krogih radi radovednosti, v katero smer piše politični veter. Rezultat je jasen tudi torijcem in liberalcem in je nedvomno mnogo pripomogel, da ni prišlo do obetajoče nezaprave v parlamentu radi vladne spremembe politike napram ljudji. Vse stranke smatrajo občinske volitve za politični barometer, ki je v tem slučaju naklonjen laboritom.

V deželi vlada splošno mnenje, da bi laboritje dobili absolutno večino v parlamentu, ako bi prišlo v kratkem do vladnega poraza in do novih volitev. Konservativci in liberalci se primorano čakati ugodnejšega trenutka za prevrat vlade. Kdaj pride do tega, postoje različna ugibanja. Izgledi so vseeno dobri, da bo MacDonaldova vlada na krmilu vsaj eno leto.

Odlok proti tujim državljanom

San Diego, Cal. — Državno sodišče je odločilo, da ima vlada pravico določiti v kontraktih za vladna dela, kdo sme delo upravljati. V tem slučaju je vzel neki kontraktor, ki po večini uposluje Mehikance, priziv na sodišče proti določbi, ki pravi, da mora-jo opravljati v kontraktu predvideno delo "le državljani", oziroma je iskal sodnijske prepovedi proti taki določbi. Sodišče je prepoved odklonilo in je obenem izreklo, da ima vlada pravico favorizirati državljan v primeri z nedržavljanji.

Krlijo osemurni zakon

San Deigo, Cal. — Gradbeni kontraktorji se dosti ne ozirajo na delavske postavne. Mizerska unija zahteva, da se kontraktorji drže osemurne postavne tudi pri gradbi šolskih poslopj. Oblastem je predložila 94 slučajev prestopkov postavne, ki so se izvršili samo na enem poslopju.

Dedil milijonov poročil dekle

New York. — William W. Wilcock, 22-letni sin težkega magnata, ki ima podedovati sto milijonov dolarjev, je zadnje dni pobegnil s doma z očetovo hišno in potem je sporel očetu, da se je z njo poročil. Stari je hud, da kar poka jeze.

Znižali bodo zvezne davke

Washington, D. C. — Zvezni zakladničar Mellon je naznanil v sredo, da administracija v kratkem predloži kongresu načrt znižanja dohodninskega davka za \$160,000,000 letno. Predsednik Hoover priporoči znižanje prihodnjega mesec, ko se odpravi redno zasiedanje kongresa. Dohodki zvezne vlade so tako narastli, da se lahko znižajo davki.

Poskušnja s triogla- to versko toleranco

Katoliški, protestantovski in judovski duhovni konferirali

Cambridge, Mass. — Več ko 400 katoličanov, protestantov in židov, med katerimi je bilo mnogo duhovnov vseh treh religij, je ta teden konferiralo na tujkajni harardski univerzi v svrhu, da poiščejo pota in sredstva za medsebojno toleranco (strpnost) v ameriškem javnem življenju. Zborovali so si najprej brali dolge levite in si očitali grehe netolerantnosti. Glavno besedo, so imeli duhovni. Katoliški govornik je pribral grehe političnih suhačev na rovaš protestantov, židom je pa očital, da ne respektirajo katoliških dogem. Židje so očitali katoličanom, da jih še danes dolže, da so umorili Kristusa. Tako je tekla robata debata dva dni.

Končno so se sporazumeli, da poskušajo s deklaracijo "tolerantnosti." Sestavili so izjavo, v kateri pravijo, da politične, socialne in ekonomske diskriminacije, ki bazirajo na verskih predhodkih, gasiljo duh in črno ameriške ustave in postavljajo ameriško republiko v nevarnost. Dalje so izjavili, da so "temeljne razlike med tremi verami zaveda vesti med individualno duho in njenim stvarnikom (kar koli to pomeni!) in valed tega se morajo te razlike v splošnem respektirati in ne smejo ovirati kooperacije vseh treh cerkva pri podvzetjih, ki so v korist blagostanju občinstva."

Ko so si to povedali in zaplivali, so se razšli, da — nadaljujejo staro politiko netolerance. V "večnem" Rimu še ne podpisujejo te izjave. Tam še ni respektja za protestantovske in judovske razlike.

Sovjetski kupili trideset ladij od ameriške vlade

Tovorne ladje bodo plule v ruskih vodah

Washington, D. C. — Vladni plovni odbor je 13. t. m. prodal sovjetski Rusiji 30 tovarnih parnikov iz flote vladnih ladij, ki leže v ameriških lukah že od časa vojne. Parniki, ki so bili prodani za \$1,155,000, bodo pluli med Leningradom in Crnim morjem ter med Vladivostokom in Petropavloskom na Pacifiku.

Kupčija se ni izvršila direktno med ameriško vlado in sovjeti, kajti oficelni Washington še vedno "ne pozna" sovjetske Rusije, pač pa so bile ladje prodane John G. Ohsolu, direktorju Amtorg Trading kompanije (Ameriško ruske trgovske družbe) v New Yorku. Ohsol je naturaliziran ameriški državljan in transakcija je bila torej pravilna v vseh ozirih.

Tipografska unija se preseli v Washington?

Washington. — Tipografska unija se je obrnila za informacijo na svojo tukajšno postojanko z ozirom na udobnost in slučaju, ako preseli svoj glavni stan iz Indianapolis v Washington. Lokalna unija je predsedniku odgovorila ugodno. Radi tega postaja možnost, da bo Washington v bližnji bodočnosti glavno mesto tudi tipografov.

NOV NAČIN GRAJENJA NEBOTIČNIKOV

Varjenje železnega ogrodja izpodirva stari sistem ropota-jočega zbijanja. Pri tem so prizadeti delavci

Chicago, (F. P.) — Največje priče industrijske Amerike dvajsetega stoletja so nebotična poslopja, ki rastejo po vseh večjih mestih. Zile in kite nebotičnikov tvorijo močno železno ogrodje, katerega iznajdba je v prvi vrsti odgovorna za gradnjo več sto metrov visokih poslopj.

Tudi v gradbenih industriji je prišlo v zadnjih dvajsetih letih do velike revolucije, predvsem s sestavljenjem železnega ogrodja. Pri tem igra glavno vlogo "welding" ali varilec železa, ki s električnim aparatom izpodirva ropota-jočega "riveterja" in njegove pomočnike, ki abljajo skupaj močne jeklene trame in tračnice.

O tej najnovejši iznajdbi ima članek v novemberški številki revije "Popular Scientific Monthly" pod naslovom "Welding — The Silent Builder." Ta članek je največjega pomena za gradbene delavce, ki gotovim strokam napoveduje smrt. Priazdeli so v prvi vrsti riveterji, za katere ni mesta na poslopju, ki je zgrajeno po novem načinu.

Radi velikega ropota v zvezi s zbijanjem železnega ogrodja jih gotovo ne bo nihče pogrešal. Polasti kladivo na stisnjeni zrak je zadnje, ki prija očesu. Tudi ni trjetno za šive, ki se ob poslušanju vznemirijo in človeka delajo nervoznega.

Ta nova metoda sestavljanja železnega ogrodja ni spletrana samo na grajenje nebotičnikov in drugih "fireproof" poslopj, marveč tudi na grajenje železnih mostov. Jeklarke delavce bo mogoče zanimalo dejstvo, da so pri grajenju mosta pri Chicopee Fallsu, Mass., porabili radi novega sistema polovico manj železa kot bi bilo potrebno, ako bi bil most zgrajen po starem načinu.

V tem oziru nov sistem torej pomeni tudi veliko varčevanje, ki bo jako prizadel jeklarke delavce. Manj železa pomeni manj dela in manj dela pomeni več brezposelnosti in več pomanjkanja ter skrbi, ki sta v zvezi s prislilnim brezdeljem. Članek napoveduje velike spremembe v gradbeni industriji, kadar pride nov sistem v splošno veljavo.

Državna federacija apelira za senatno prelozavo

Raleigh, N. C. — Eksekutiva državne delavske federacije apelira na senatorja Simsona in Obermana iz North Caroline, da podpirata Wheelerjevo resolucijo za prelozavo tekstilne industrije. Da ni še prišlo do prelozave, sta največ odgovorna dva senatorja, ki v senatu zastopata tekstilne barone. Eksekutiva pravi, da nima federacija nobenih zvez s komunisti, ki so aktivni s svojo unijo na jugu.

Zahtevajo podržavljenje cestnih železnic

St. Louis. — Centralna delavska unija je naložila upravnemu odboru, da izdela načrt za podržavljenje cestne železnice. Varok za to zahtevo je velika nezadovoljnost med delavstvom proti privatni železniški družbi. V zadnjih treh letih je povišala vozne cene že trikrat, pred kratkim pa so bili železničarji opeharjeni po razsodišču, ki je odločilo v mežnem sporu v prid družbi.

Cerkvena knjižnica zgorela

Montreal, Que., Kanada. — 50,000 knjig je zgorelo, ko je požar uničil 12. t. m. katoliški seminarji Sv. Jožefa z veliko knjižnico vred v Three Riversu. Skoda se ceni na pol milijona dolarjev.

Roman v šestih delih z epilogom.

F. M. Dostojevski:

ZLOČIN IN KAZEN

Poslovenil Vladimir Levstik.

Pravijo, da je potrebno v mojo preizkušnjo. Čemu vse te neumne preizkušnje? Čemu so? Ali bo takrat, ko bom, — potrj od prestanih muk, topoumen in onemogel starec — izpuščen po dvajsetletnem prisilnem delu, moj pogled bistrejši, nego je zdaj? Čemu mi bo takrat še življenje? O, vedel sem, da sem podlež, ko sem stal davi od zori nad Nevo!

Nazadnje sta obadva odšla. Dunji je bilo težko, toda ljubila ga je! Poslovala se je od njega, a ko je prišla petdeset korakov daleč, se je obrnila, da ga pogleda poslednjikrat. Se ga je bilo videti. Na ogalu pa se je obrnil in zadnjič so se srečale njune oči; videč, da ga Dunja gleda, je nestrpno in celo nejevoljno mahnil z roko, naj gre, sam pa je naglo krenil za ogal.

"Zlepa srca sem, to vidim," je rekel sam pri sebi, ko se je kmalu nato zasramoval nejevoljnega mahljaja proti Dunji.

"Toda zakaj, zakaj me oni sami tako ljubita, ko tega nisem vreden? O, da bi bil sam in bi me nihče ne ljubil in tudi jaz ne bi bil ljubil nikdar nikogar! Vsega tega bi ne bilo! Radoveden pa sem, če se mi bo v teh bodočih petnajstih ali dvajsetih letih duša toliko pomirila, da bom jokal vpičio drugih in se nazival pri vsaki besedi razbojnika? O, gotovo, gotovo! Saj baš zato me bodo pregnali, ker hočejo, da se to zgodi. . . . Tako se drenjajo po ulici semintja in vaak med njimi je po svoji naravi podlež in razbojnik, ali pa zabitež, kar je še večje zlo. Toda stavim, da vsi zbesne od plemenite nejevolje, ako me ne pošljejo v prognanstvo! O, kako jih sovražim vse!"

Globoko se je zamislil v vprašanje, na kak način bi se utegnilo zgoditi, da bi se naposled brez modrovanja uklonil ljudem, uklonil se iz golega prepričanja? Čemu pa ne? Gotovo se mora zgoditi tako. Mar ga dvajset let neprestanega pritiska ne bo potrolo? Voda izdolbe celo kamen. "In čemu, čemu mi bo potem življenje, čemu se zdaj podajam usodi v roke, ko vem, da se bo godilo vse tako, kakor bi bilo pisano črno na belem, in nič drugače?"

Bilo je morda že stotič od snočnjega večera, da si je zadalal to vprašanje, toda šel je vendarle.

VIII.

Ko je dospel k Sonji, se je že začel malo mračiti. Ves dan ga je čakala Sonja v strašnih skrbih. Čakali sta ga skupaj z Dunjico, ki je prišla k nji že zjutraj, spomnila se Svidrigajlovih besed, da "je Sonja znana". Popisovali ne bomo podrobnosti njunega razgovora, niti solz obeh deklet, niti tega, kako sta se tisti dan zblizali med seboj. Dunja je imela od tega sestanka vsaj tolažbo, da brat ne bo sam; k nji, k Sonji se je prišel najprej izpovedat svojega dejanja, v nji je iskal človeka, ko je zahrepetel po njem, in ona, Sonja, pojde za njim, kamorkoli ga pošlje usoda. Dasi ni vpraševala, vendar je vedela, da bo tako. Z nekako spoštljivostjo je gledala Sonjo, ki je bila vaa zmedena zbog njenega spoštljivega obnašanja. Sonja je bila malone že pripravljena, da zaplaka, kajti ona se nasprotno ni smatrala vredno, da bi smela gledati Dunji v oči. Odkar ji je Dunja s tako prijaznim zanimanjem odspravila o priliki njunega prvega svidenja pri Razkolnikovu, se je njen krasni obraz na veke vtisnil v Sonjino dušo kot eden najlepših in najsvetlejših prividov njenega življenja.

Naposled se Dunjica ni mogla več premagati; poslovala se je od Sonje in šla čakat brata v njegovo lastno stanovanje. Ko je ostala Sonja sama, jo je takoj začela mučiti strašna misel, da si je morda v resnici sam končal življenje. Tudi Dunja se je bala tega. Toda obe dve sta ven dan dokazovali druga drugi, da je to nemogoče, in sta bili mirnejši, dokler sta bili skupaj. Jedva pa sta se razšli, je začela vsaka

izmed njiju zopet premišljati o tem. Sonja se je spomnila, da ji je včeraj Svidrigajlov rekel, da preostaja Razkolnikov samo Sibirija, ali pa . . . Vrhutega je poznala njegovo častihlepno, samoljubnost in brezvernost.

"Ali ga more samo malodušnost in strah pred smrtjo ohraniti pri življenju?" je pomislila nazadnje z obupom.

Solnce je med tem zahajalo. Žalostna je stala pred oknom in zamišljeno zrla skozi šipe, toda videla je samo nepobeljeno pročelje sosednje hiše. Naposled pa, ko je bila že popolnoma prepričana o smrti nesrečnika — je stopil v njeno sobo.

Radosten vzklil se ji je izvil iz prsi. Toda ko mu je dobro pogledala v obraz, je prebledela.

"Da, da!" je rekel Razkolnikov in se nasmehnil. "Prišel sem po tvoj križec, Sonja. Sama si mi rekla, naj grem na razpotje: zakaj se zdaj bojiš, ko te hočem ubogati?"

Osupla ga je gledala Sonja; čuden se ji je zadel ta ton in mraz jo je izpreletel po vsem telesu, toda kmalu je uganila, da je oboje le navidezno, ton njegovih besed in besede same. Nekam v kot je gledal, ko sta govorila, kakor bi ji ne bi mogel pogledati v obraz.

"Vidiš, Sonja, spoznal sem, da je nemara boljše tako. . . . Tu je nekaj taknega. . . . A predolgo bi ti moral pripovedovati in tudi ne vem čemu. . . . Ali veš, kaj me jezi? Jezi me, da me bodo kmalu zdaj obstopile te bedaste zverine, zijaše vame, stavile mi svoja neumna vprašanja, na katera bom moral odgovarjati, in s prstom kazale name. . . . Fej! Veš kaj, k Porfiriju ne grem; raje pojdem k svojemu prijatelju, k "poročniku Smolniku"; o, ta se bo začudil in debelo pogledal! Toda hladnokrvnejši bi moral biti; preveč žolčen sem postal v zadnjem času. Ali verjameš, da sem sestri ravno kar akoro s pestjo zašugal, ker se je obrnila, da me pogleda zadnjikrat. Takšen položaj je svinjarija! Eh, kam sem prišel! No, kje je križec?"

Zdelo se je, da ni pri pravi pameti. Niti minute ni mogel prestat na istem mestu, niti osredotočiti svoje pozornosti okrog istega predmeta. Njegove misli so preskakovale druga drugo; zarezale so mu je in roke so mu nalahko trepetale.

Molče je vzela Sonja iz omare dva križca, cipresnega in bakrenega, prekrizala sebe, prekrizala njega ter mu položila cipresni križec na prsi.

"To je potemtakem znamenje, da jemljem križ na svoje rame, hehehe! Kakor bi bil dosihdob še premalo trpel! Cipresni je navadna vrste; bakrenega ti je dala Lisabeta, tega hočeš obdržati sama — pokaži ga! Ali ga je imela takrat na sebi? Znana sta mi še druga dva križca, se pravi, srebrni križec in svetinja. Vrgel sem ju takrat starki na prsi. Res imaš prav, da zdaj ti meni polagaa križ na prsi. . . . Sicer pa venomer le govorim, na glavno stvar bom posabil; nekako raztresen sem. . . . Vidiš, Sonja, prišel sem v prvi vrsti zato, da ti povem naprej, da boš vedela. . . . To je edino. . . . Samo zategadelj sem prišel k tebi. Hm, sicer pa sem mislil, da ti povem kaj več. Saj si sama hotela, da pojdem; vidiš, sedel bom v ječi in tvoja želja bo izpolnjena; zakaj torej plašaš? Tudi ti? Nehaj, dovolj je; o, kako težko mi je to!"

Vendar pa se je zbuvalo čustvo v njegovi duši in srce se mu je skrčilo, ko jo je pogledal. "Čemu jočeš tudi ta?" je mislil sam pri sebi. "Kaj sem ji? Zakaj plaša in skrbi same kakor mati ali Dunja? Ona bo moja varuhinja!"

"Prekrižaj se in pomoli vsaj malo," je rekla Sonja z drhtečim, plahim glasom.

(Dolje prihodajša.)

Dne 9. marca l. 1922. ga je dala aretirati. Morda je ta korak zadržal množico pred najhujšim. In zdaj je stal Gandhi pred sodniki. V svojem odgovoru državnemu pravdniku, ki ga je obdolžil, da je hujskal ljudstvo proti vladi, je najprej opisal s pretresljivimi besedami, kako se je izpremenil iz vnetega lojalista v ognjevitiga pristaja "non cooperation", "non violence" (satvagraha) pokreta. Ta zgodovina je težka obdolžitev delovanja angleške vlade. "Vaš vladni sistem," pravi "sloni edino le na izsesavanju množice". Prevzel pa je nase vso odgovornost za nemire v Madrasu, za grozni zločin v Chauri, za nezmislno opustošenje v Bombayu. Prevzel je krivdo množice, čeprav je bil on tisti, ki ni nikdar segel po meču, ki se je zmerom boril zoper nasilje, nepoštenost in laž.

Njemu nasproti je stal sodnik — pravi angleški gentleman. "Tudi tisti," mu je dejal, "ki ne soglašajo z Vašo politiko, Vas globoko spoštujejo kot poštvalnega voditelja visokih idealov, da celo svetega življenja!"

S težkim srcem mu je odmeval najmanjšo kazeno, 6 let ječe. — Vrata ječe so se zaprla, a Gandhi je ostal živ — bolj živ nego poprej — v srcih množice, ki ji je postal kakor Krist — svetnik in odrešenik!

Dve dolgi leti ne slišimo nič o njem. Prihajajo le poročila, da boleha. Ob koncu drugega leta je bila nezadoma potrebna operacija na slepiču prebil jo je srečno, ostal pa je še dolgo težko bolan. Angleška vlada je porabila prav rada to priložnost in ga je izpustila na prosto. Tako so zahtevali celo angleški vladni listi 10. februar — dan njegovega osvobođenja — je bil proglašen za državni praznik v Indiji. Meetingi, praznovanja, procesije zaznamujejo ta dan. Ječo je zapustil oslabljen in bolehen, pravijo pa, da je postala njegova prejšnja žalostna narava mirna in vesela. Njegovo tako in tako dovolj šibko telo se je skrčilo za polovico, a duša se je razširila in objela ves svet.

Gandhijsva ideologija ni samo nacionalno indijska, marveč ima masianako poslanstvo je ves svet. Res je, vsi krščanski narodi odločno zmetujejo nasilstvo, laž, hinavstvo in seveda tudi uboj in vsako krvoprelitje; krščanstvo zapoveduje ljubezen do bližnjega, celo do sovražnika. — Toda vsi smo dopuščali vedno več izjem in smo naposled prišli nezavedno ali zavedno do prepričanja, da so to prav lepi nauki za priklono ali apovednico, tudi za etične teorije, da pa v življenju niso izvedljivi. V življenju kraljujejo naravni zakoni boja za obstanek; kdor je močnejši in bolj zvit, ta zmaga v dirki po moči in po užitku, ki sta nam poleg denarja najvišja bogova.

To so naši zakoni in teh se držimo, po njih živimo!

Gandhi nam ne tolko s svojimi idejami, kolikor s svojimi dejanji, z osebnim vzgledom odpirajo perspektivo bolj človeškega in manj živalskega življenja; pravi nam, da je naša dolžnost na zemlji, da se čimbolj oduhovimo, postanemo duhovna bitja, ki žive po božjih zakonih.

Morda ni nihče storil še nikdar tako junaškega in posrečnega poskusa, uravnati vse komplicirano javno življenje po najvišjem naravnem načelu, ki se glasi: Ne a silo, temveč z duševnimi sredstvi poravnajmo medsebojna nasprotja!

Naj zaključimo z besedami Rabindranata Tagoreja:

"Upam, da se bo krepko razvijal ta duh poštvalnosti, duh zadovoljstva, prevzemati nase trpljenje! Niti nacionalna neodvisnost ni taka sila! Zapad veruje neomajno v moč in v materialne dobrine; še dolgo bo klical po miru in razoročitvi, zakaj vedno ga bo znova preplašila njegova lastna podivjanost. Napočil pa dan, ko bo dokazal do brotni človek brez orožja da je zemlja last dobrosrčnih ljudi. Popolnoma dosledno, če kliče Mahatma Gandhi, sam slabotne postav, brez materialnih sredstev, na pomoč ogromno moč dobrosrčnih in ponižanih. Naš boj je duševni boj, je boj za vse človeštvo, ki ga moramo osvoboditi iz mrež nacionalnega egoizma."

(KONEC)

Iz italijanskega humorja

Avtor "Naše boginje" Massimo Bontempelli pripoveduje o zanimivem sui pro quo, ki je nastalo iz sličnosti njegovega imena z znanim avtorjem pravljice Beltramellijem. Oba pisatelja sta se nekoč spoznala, toda Bontempelli se ni spominjal, kakšen je Beltramelli. Nekega dne je stopil v kavarno "Savini" v Milanu elegantno oblečen gospod. Stopil je k Bontempelliju in ga prisrčno pozdravil. Videč, da ga Bontempelli ne pozna, je dejal: Beltramelli.

— Ne, Bontempelli, ga je popravil avtor "Naše boginje" misleč, da se je prišlec zmotil, kar se je bilo že večkrat pripetilo. Toda prišlec je odgovoril trdovratno: Beltramelli! Ne, kaj pravim Bontempelli!

Beltramelli je končno izgubil potrpljenje in zakričal je na ves glas: Čujte, to je pa že od sile! Beltramelli sem jaz!

Sele potem sta si segla v roke.

KLOBASE

Zopet so tu prave domače klobase, ravnotako kakor sta jih oče in mati doma delala. Cena je 38c funt. Denar se naj pošlje z naročnino. Poština plačana. Plašite na:

JOSEPH LESKOVAR

632 High Street, Racine, Wis.

NAZNAILO

Rojaki, tudi letos razpošiljam na vse kraje domače suhe klobase, šunke, plečeta, želodce in danke po 38c funt, poštine prosto. Se vam priporočam za obila naročila.

FRED JAZBEC

1561 E. 49 Street, Cleveland, O.

NAROČITE SI KNJIGO

"AMERIŠKI SLOVENCI"

SEST DNI PREKO OCEAN

Najbolje in najhitreje prebrati

FRANCE, 22. nov. - 12. dec.

Ille de France, 6. dec. - 17. jan.

PARIS - 24. januar

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici

Najbolje prebrati v vsaki knjižnici